

Cofio'r Holocost

CANLLAWIAU I ATHRAWON

Mae hwn yn un o 20 adnoddau addysgol am yr Holocost a Chymru.

Mae'n canolbwyntio ar goffáu'r Holocost, gan hybu dysgwyr i feddwl sut a pham y dylem gofio'r Holocost a'i arwyddocâd ar gyfer y dyfodol.

Oedran: 9-14.

1. DIBEN YR ADNODD

Mae dysgu am yr Holocost trwy enghreifftiau lleol yn galluogi'r dysgwyr i **ddarganfod eu treftadaeth a datblygu ymdeimlad o le a chynefin**. Mae hefyd yn cael gwared ar y syniad o 'aralledd' (*otherness*) – sef bod hyn wedi digwydd i bobl eraill mewn man arall ac ar adeg arall – ac, yn lle hynny, **mae'n creu teimladau o gysylltiad ac empathi**.

2. NODAU DYSGU

Nod yr adnodd yw galluogi'r dysgwyr i:

1. Archwilio materion moesegol a moesol yn y gorffennol ac yn y byd cyfoes, ac ymgysylltu â chysyniadau o ragfarn, gwahaniaethu, gwrthsemitiaeth, eithafiaeth, cydraddoldeb, goddefgarwch, dynoliaeth, cyfrifoldeb, da a drwg, gwneud cysylltiad rhwng problemau'r gorffennol a'r presennol, ac ystyried beth sy'n digwydd yn lleol ac yn fyd-eang heddiw.
2. Datblygu meddwl beirniadol a myfyriol.
3. Archwilio a datblygu sgiliau creadigol ac artistig.
4. Magu hyder a chadernid a meithrin empathi: dod yn fwy ymwybodol o'u profiadau a'u teimladau eu hunain wrth iddynt gyfranogi mewn gweithgareddau gydag eraill, a chydabod bod gan bobl eraill brofiadau a theimladau.
5. Dod yn ddinasyddion cyfrifol yng Nghymru a'r byd ehangach.

3. FFOCWS YR ADNODD

1. Mynd ati mewn modd beirniadol i adolygu'r modd y mae digwyddiadau'r gorffennol a digwyddiadau cyfoes yn cael eu canfod, eu dehongli a'u cynrychioli; ffurfio eu barn eu hunain a meithrin hunanymwybyddiaeth.
2. Dadansoddi a gwerthuso tystiolaeth yn feirniadol; dehongli a syntheseiddio gwybodaeth; dod i gasgliadau gwybodus am y byd, a'i orffennol, ei bresennol a'i ddyfodol.
3. Mynegi syniadau ac emosiynau trwy gelf.

4. Dysgu am gymhlethdod cymdeithasau dynol a'r amrywiaeth ynddynt (e.e., gwerthoedd, normau cymdeithasol, defodau, a ffyddiau) ac effaith gweithredoedd a chredoau.

5. Datblygu dealltwriaeth o'r heriau a'r cyfleoedd yn eu bywydau personol ac yn y gymdeithas yn ehangach, ac ystyried sut i ymateb yn foeseogol.

4. PA SGILIAU, GWYBODAETH A PHROFIAD Y MAE'R ADNODD YN HELPUS I'W DATBLYGU?

Dangosyddion dysgu:

1. Deall pwysigrwydd coffáu'r Holocaust a'i arwyddocâd ar gyfer y dyfodol.
2. Y gallu i werthuso'n feirniadol, a defnyddio ffynonellau gwahanol (e.e., ffotograffau a hanesion llafar) i ffurfio a mynegi eu safbwyntiau, eu barn, eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth eu hunain.
3. Y gallu i ymateb i ddigwyddiad hanesyddol a myfyrio arno, a hynny gyda chreadigrwydd sy'n gwneud defnydd o ysbrydoliaeth a dychymyg.
4. Profiad o gymryd rhan mewn celf yn rôl crëwr ac aelod o gynulleidfa.
5. Dealltwriaeth o gysyniadau moesegol a moesol, e.e., gwahaniaethu, hiliaeth, gwrthsemitiaeth, a phwysigrwydd gwerthoedd democrataidd a hawliau dynol.
6. Y gallu i wneud cysylltiad rhwng gwahaniaethu ar sail hil, ethnigrwydd a chrefydd yn y gorffennol ac yn y byd cyfoes, ac ystyried yr hyn sy'n digwydd heddiw yng Nghymru, y DU, a'r byd, e.e., ffoaduriaid sy'n dod i'r DU/i Gymru.
7. Deall bod gan bobl gredoau, gwerthoedd, a phrofiadau gwahanol, a pharchu anghenion a hawliau pobl eraill.
8. Y gallu i weithio'n rhan o dîm.
9. Profiad o gymryd rhan mewn trafodaethau a thasgau grŵp.
10. Dod yn fwy ymwybodol o'u profiadau a'u teimladau, eu gwerthoedd a'u credoau eu hunain a gallu eu cyfathrebu.
11. Meithrin empathi tuag at bobl eraill a'u hamgylchiadau/a'r heriau y maent yn/wedi eu hwynebu, e.e., ffoaduriaid.

5. Y MODD Y MAE'R ADNODD YN CEFNOGI DYSGU MEWN CYD-DESTUNAU LLEOL (CYNEFIN), CENEDLAETHOL A RHANBARTHOL

Mae'r adnodd hwn yn galluogi'r dysgwyr i glywed straeon pobl yr effeithiwyd arnynt yn uniongyrchol gan yr Holocaust ac a oedd yn byw yng Nghymru. Dyma hanesion pobl a oedd yn rhan o'u cymunedau Cymraeg lleol ac a gyfrannodd atynt. Ymgartrefodd y bobl hyn a chael teuluoedd yma, ac mae eu hanes yn rhan o stori Cymru.

Gall yr enghreifftiau lleol hyn helpu'r dysgwyr i ddeall y cysylltiad rhwng hanes Cymru a digwyddiadau byd-eang megis yr Ail Ryfel Byd a'r Holocaust.

6. GWYBODAETH GEFNDIR

Bellach, mae gan nifer o wledydd ddiwrnodau arbennig i goffáu'r Holocaust. Yn y DU, cynhelir Diwrnod Cofio'r Holocaust ar 27 Ionawr, sy'n cyd-daro â Diwrnod Rhyngwladol Cofio'r Holocaust. Ar y dyddiad hwn yn 1945 y cafodd Auschwitz-Birkenau ei ryddhau gan y Fyddin Goch. Yn Israel, cafodd Yom HaShoah (Holocaust Remembrance Day) ei gadw gyntaf yn 1951; mae'n digwydd ar 27 Nisan yn y calendr Iddewig – ym mis Ebrill neu Fai.

7. SYNIADAU a CHWESTIYNAU

1. Gellir defnyddio'r adnodd hwn i archwilio'r modd y mae digwyddiadau'r gorffennol yn cael eu cofio a'u coffáu.

Cwestiynau:

- Beth yw 'coffa'?
- Pam y mae coffa yn bwysig?
- A yw'r dysgwyr erioed wedi cymryd rhan mewn gwasanaeth coffa, e.e. ar Ddiwrnod y Cadoediad, mewn digwyddiad chwaraeon, mewn gwasanaeth ysgol, neu mewn angladd?
- Beth y gofynnwyd iddynt ei wneud?
- Sut yr oeddent yn teimlo amdano?

2. Gellir defnyddio'r adnodd hwn i annog dysgwyr i feddwl pam y dylid cofio'r Holocaust, a sut.

Cwestiynau:

- Pam y dylid cofio'r Holocaust?
- A yw'r dysgwyr erioed wedi bod yn bresennol mewn digwyddiad Diwrnod Cofio'r Holocaust, e.e., yn eu hysgol neu yn eu hardal leol?
- Sut y gallai'r rheiny a gafodd eu herlid ac a fu farw yn yr Holocaust gael eu cofio? (Er enghraifft, trwy weithiau celf, straeon, a barddoniaeth)

3. Gellir defnyddio'r adnodd i annog dysgwyr i ystyried y modd y gallent goffáu'r Holocaust yn eu hardal eu hunain ac i hybu eu creadigrwydd.

Dylai'r dysgwyr ddylunio darn i goffáu'r Holocaust, a fydd yn sefyll mewn ardal leol (e.e., parc, tir yr ysgol, neu sgwâr y dref). Gallant weithio'n unigol, mewn parau, neu grwpiau llai.

Dylent ystyried y cwestiynau canlynol wrth ddylunio'r gofeb:

- Pa ffurf fydd y gofeb?
- Pa faint fydd hi?
- A fydd yn cynnwys unrhyw symbolau?
- Yn y safle, sut y byddant yn esbonio'r rheswm dros ei chreu? Os oes pennawd yn mynd i fod, beth fydd yn ei ddweud?

Dylent greu braslun o'r gofeb a'i gyflwyno i'r dosbarth, gan egluro pam eu bod wedi dewis y math arbennig hwn o goffâd, a'r hyn mae'n ei symboleiddio.

8. YMCHWIL A RHAGOR O WYBODAETH

1. Cyflwyniad i addysgu a dysgu am yr Holocaust:

Mae'r [Argymhellion ar gyfer Addysgu a Dysgu am yr Holocost](#) o eiddo'r Gynghrair Ryngwladol Cofio'r Holocost (IHRA) yn darparu gwybodaeth am pam, beth a sut o ran addysgu am yr Holocost.

Gall taflen waith Ymddiriedolaeth Addysgol yr Holocost (Holocaust Educational Trust), sef '[Defining the Holocaust](#)', gael ei defnyddio i gyflwyno pwnc yr Holocost i'r dysgwyr; mae'n eu helpu i feddwl am y modd y mae'r Holocost yn cael ei ddiffinio a pham y mae'r mater o ddiffiniad yn bwysig.

2. Deunydd darllen pellach:

Coffa:

- Y Llenng Brydeinig Frenhinol: [What is Remembrance?](#)
- BBC: [Remembrance: What it is and why is it important?](#)

[Holocaust Memorial Day Trust.](#)

Llechen Goffa'r Holocost yn Synagog Diwygiedig Caerdydd:

- JHASW/CHIDC: [Llechen Goffa'r Holocost.](#)
- Casgliad y Werin: [Cofnodion sy'n berthnasol i'r gwaith o greu Llechen Goffa'r Holocost yn Synagog Diwygiedig Caerdydd, 1952-54.](#)

Ysgol Wladol Tsiecoslofacia:

- Ffoaduriaid yng Nghymru a ddihangodd rhag Sosialaeth Genedlaethol: [Ysgol Wladol Tsiecoslofacia.](#)

Kristallnacht:

- Yr Holocaust Memorial Museum yn yr Unol Daleithiau: [Kristallnacht.](#)

Kindertransport:

- Yr Holocaust Memorial Museum yn yr Unol Daleithiau: [Kindertransport, 1938-40.](#)

3. Rhestr o 20 adnodd am [yr Holocost a Chymru](#):

- [Kindertransport 1: Bywyd Iddewig yng Nghanolbarth Ewrop cyn yr Ail Ryfel Byd.](#)
- [Kindertransport 2: Y Daith i Brydain.](#)
- [Kindertransport 3: Cyrraedd Cymru.](#)
- [Kindertransport 4: Bywyd yng Nghymru.](#)
- [Atgofion o Kristallnacht: Dinistr a Dianc.](#)
- [Atgofion o Kristallnacht: Y Bar Mitzvah olaf.](#)
- [Arlunwyr Iddewig yng Nghymru: Josef Herman.](#)
- [Arlunwyr Iddewig yng Nghymru: Heinz Koppel.](#)
- [Aero Zipp Fasteners yn Ystad Fasnachu Trefforest.](#)
- [General Paper & Box Manufacturing Company yn Ystad Fasnachu Trefforest.](#)
- ['Estroniaid Gelyniaethus' a Gwersylloedd Caethiwo.](#)

- ['Estroniaid Gelyniaethus' a Hawliau Dynol.](#)
- [Ffoaduriaid Iddewig a oedd yn Weision Domestig.](#)
- [Ffoaduriaid Iddewig yng Nghymru a oedd yn Feddygon, Deintyddion a Nyrsys.](#)
- [Ffoaduriaid Iddewig yn y Fyddin Brydeinig yn ystod yr Ail Ryfel Byd.](#)
- [Bywyd Crefyddol Ffoaduriaid Iddewig yng Nghymru.](#)
- [Y Gymraeg.](#)
- [Rhyddhad.](#)
- [Hunaniaeth.](#)
- [Cofio'r Holocaust.](#)